

Polisen

Polismyndigheten
Nationella operativa avdelningen
Underrättelseenheten

Underrättelserapport
Informationsklass:
Öppen

SIS och HVB-hem

Studie avseende kopplingar till den grovt organiserade brottsligheten

Bilden är arrangerad

Sammanfattning

Riksrevisionen har konstaterat att det råder ett flertal brister i tvångsvården för barn och unga på SiS- och HVB-hem. Målet med denna rapport är att komplettera bilden av förhållanden på SiS- och HVB-hem med Polismyndighetens kunskap och information. Rapporten får spridas vidare till behövande inom den brottsbekämpande verksamheten eller andra samverkande myndigheter.

Studien visar att det finns SiS- och HVB-hem där rymningar/avvikelser är mer frekvent förekommande. Trots att SiS-hem har större säkerhetsnivå med låsta avdelningar, så finns det tre SiS-hem representerade bland de fem vårdhem där flest rymningar/avvikelser sker. På HVB-hem finns det kopplingar mellan både ägare och anställda till kriminella aktörer som ägnar sig åt narkotika-, vapen- och våldsbrott samt ekonomisk brottslighet.

Medelvärde på den olovliga frånvaron från SiS-hem varar i regel längre än från HVB-hem och de som rymt/avvikit från SiS-hem påträffas längre från placeringsorten än de som rymt/avvikit från HVB-hem. Av de ungdomar som tvångsplacerats på grund av brottslig verksamhet och rymt/avvikit har 33 procent misstänkts för nya grova brott under den olovliga frånvaron. Studien visar att de som rymmer/avviker generellt återvänder till sin hemmiljö och begår nya brott i närheten av sin folkbokföringsadress.

Bedömningen är att det är

- *sannolikt* att den grovt organiserade brottsligheten etablerat sig på HVB-marknaden
- *sannolikt* att kriminella individer har anställning på ett HVB-hem
- *sannolikt* att ungdomar som rymmer/avviker fortsättningsvis kommer att misstänkas för grov brottslighet
- *sannolikt* att myndigheterna dels brister i kontrollen över vilka som får tillstånd att etablera eller förvärva HVB-hem, dels saknar förutsättningar för att bedriva en tillräckligt bra kontrollverksamhet
- *möjligt* att personal är involverade i rekryteringen till den grova organiserade brottsligheten och möjliggörandet av rymningar/avvikelser från SiS- och HVB-hem.

Innehåll

1	INLEDNING	4
1.1	Tvångsvård av barn och unga	4
1.2	Brister i vården på SiS- och HVB-hem.....	5
1.3	Mål och syfte	6
1.4	Frågeställningar	7
1.5	Metod och avgränsningar.....	7
1.7	Felkällor.....	7
1.6	Begrepp och definitioner.....	8
	Kriminella aktörer.....	8
	Rymning/avvikelse	8
2	RESULTAT RYMNINGAR/AVVIKELSER OCH KOPPLINGAR TILL GROVA BROTT	8
2.1	Rymningar/avvikelser	8
2.1.1	Varaktighet för en rymning/avvikelse.....	9
2.1.2	Rymningar/avvikelser kopplade till grova brott.....	10
2.1.3	Avstånd och tid mellan rymning/avvikelse och grovt brott	11
3	RESULTAT HVB-BOLAG OCH KOPPLINGAR TILL KRIMINELLA AKTÖRER OCH BROTTSLIGHET	13
4	SLUTSATS OCH BEDÖMNING	15

1 Inledning

1.1 Tvångsvård av barn och unga

Tvångsvård av barn och unga sker med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Vid vård med stöd av SoL är det socialnämnden som prövar frågan medan vård med stöd av LVU prövas av förvaltningsrätten efter begäran från socialnämnden. Beslut om tvångsvård kan bli aktuellt på grund av missförhållanden i barnets hem eller på grund av den unges eget beteende. I den första typen av fall, de så kallade miljöfallen, kan det vara fråga om fysisk eller psykisk misshandel av den unge eller andra omsorgsbrister. I den andra typen av fall, de så kallade beteendefallen, är det i stället fråga om att den unge själv utsätter sig för risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. För ett ingripande krävs att det finns en tydlig risk för skada på den unges hälsa eller utveckling. En annan förutsättning är att det inte går att få samtycke till frivillig vård. Tvångsomhändertagandets syfte är att ge en ändamålsenlig och differentierad vård och behandling som leder till ett socialt fungerande liv och behandlingen ska utgå från de enskilda ungdomarnas behov.

Ungdomar som begår allvarliga brott när de är i åldern 15 till 17 år kan bli dömda av domstol till sluten ungdomsvård i stället för till fängelse. Det blir de då enligt lagen om sluten ungdomsvård (LSU).

Placeringen sker antingen på ett hem för vård eller boende (HVB-hem) som drivs av kommunens socialtjänst eller på ett särskilt ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS-hem). Ungefär 24 000 individer jobbade inom SiS- och HVB-hem år 2020 varav 12,5 procent av dessa arbetade inom det statliga SiS. Bestämmelser om personalens kompetens och antalet anställda är vaga. I Sverige har färre än 50 procent av personalen inom SiS- och HVB-hem någon form av högre utbildning. Detta skiljer sig markant mot Danmark och Norge där mellan 70–75 procent har en högre utbildning¹.

SiS är en myndighet och personalen har särskilda befogenheter som inga andra placeringsalternativ har såsom kroppsvsitation, provtagning, inlåsning, isolering eller andra begränsande åtgärder samt att verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU) avtjänas på speciella platser på SiS-hemmen. Enligt LSU ska vården och behandlingen ha fokus på det kriminella beteendet. Det finns 21 SiS-hem i Sverige.

¹ Pålsson et al 2023

HVB är en beteckning för en rad olika slags institutioner. De varierar med avseende på driftsform, målgrupp, arbetsmetoder och rättsliga ramar. En privat aktör måste ha tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att bedriva HVB-hem. Tillstånd behövs inte för sådan verksamhet som kommunen själv bedriver, men man är skyldiga att anmäla verksamheten till IVO. Licensieringen av HVB-hem består av att gå igenom dokumentation för att se om en ansökan är fullständig. Det är inte nödvändigt att ha kontakt med den sökande. Den som ansöker måste uppvisa kunskaper inom socialtjänstlagen, ej förekomma i belastningsregistret samt ha en sund ekonomi. I vissa fall anlitar de sökande konsulter för att genomföra ansökningsförfarandet². IVO har gett tillstånd till 715 HVB-hem att bedriva verksamhet i Sverige. En majoritet av de organisationer som bedriver HVB-hem är små och har få anställda, vanligtvis mellan en och fyra stycken.

1.2 Brister i vården på SiS- och HVB-hem

Riksrevisionen³ har granskat om barn och unga på SiS-hem får en effektiv vård och behandling mellan åren 2018 - 2022. En anledning till granskningen är att problembilden hos de som placeras har förändrats de senaste åren. Det spänner över allt från allvarliga psykiska problem till gängkriminalitet. ”Den placeringsorsak som ökat mest de senaste åren, framförallt för pojkarna, är den som går under namnet annat socialt nedbrytande beteende, ensamt eller i kombination med andra placeringsorsaker.”⁴ Drygt 26 000 barn och ungdomar fick någon form av heldygnsinsats under 2022 fördelat på ca 7 700 unga på familjehem med stöd av LVU, ca 2 200 på HVB-hem med stöd av SoL och LVU samt ca 1 100 på SiS -hem med stöd av LVU⁵. Vad gäller könsfördelning så har fördelningen legat stabilt under de senaste åren med två tredjedelar pojkar och en tredjedel flickor. Vad gäller kopplingar till gängkriminalitet konstaterades det i februari 2024 att en fjärdedel⁶ av de placerade vid SiS med stöd av LVU hade en bekräftad eller misstänkt gängkoppling vilket innebär ett antal på ca 250 individer bara på SiS-hemmen. Andelar tvångsplacerade med gängkoppling på HVB-hem framgår inte i rapporten.

² Pålsson et al 2022

³ Rapport RiR 2024:7 SiS särskilda ungdomshem – brister i statens tvångsvård av barn och unga.

⁴ Ibid, sid 10

⁵ Ibid, sid 26. Socialstyrelsen, ”Statistik om socialtjänster till barn och unga”, hämtad 2024-01-12. Anledningen till att siffrorna inte stämmer helt med siffrorna från SiS, är att Socialstyrelsen rapporterar antalet vårdade under året, och SiS antalet som placerats under året.

⁶ Ibid, sid 11

Riksrevisionen gjorde bland annat följande iakttagelser:

- Personalens kompetens spelar en avgörande roll för den vård och behandling som ges. Enligt såväl chefer som personal och placerade ungdomar finns det olämplig personal på samtliga ungdomshem som besöktes.
- En större andel av personalen har inte gått de obligatoriska grundläggande utbildningar för behandling och förhållningssätt som personalen förväntas ha gentemot ungdomarna på avdelningarna dygnet runt. Personal som rekryteras har inte alltid de meriter som egentligen krävs för att arbeta med ungdomar.
- Majoriteten av de avdelningar som besöktes var slitna och i dåligt skick. Vårdmiljön visade sig vara undermålig på vissa avdelningar och ungdomshem. Det finns hem där det finns bristande funktionalitet, till exempel för trånga utrymmen som riskerar att bidra till våld och andra destruktiva situationer.
- Bland ungdomar placerade under 2021–2022 var det enbart drygt tio procent som fullföljde ett behandlingsprogram och mer än hälften har fortsatt en kriminell livsstil efter tvångsvården.

Riksrevisionen är inte ensam i sin bedömning att det finns brister i tvångsvården av barn och unga. Media⁷ har kritiskt granskat verksamheten vid SiS- och HVB-hem och lyft problematiken i både press och tv. Vid Polismyndigheten har det under senare år också kunnat påvisats att det förekommer brister i säkerhet och kontroll på SiS- och HVB-hem som har lett till rymningar/avvikelser samt att det sker rekrytering av unga för att utföra grova våldsbrott. Både media och Polismyndigheten har information om att såväl ledning som personal på HVB-hem kan bestå av kriminella individer.

1.3 Mål och syfte

Målet med denna rapport är att komplettera bilden av förhållanden på SiS- och HVB-hem med Polismyndighetens kunskap och information. Syftet är att förhindra framtida att ungdomar som är placerade på SiS- och HVB-hem rekryteras till den grova organiserade brottsligheten samt för att få en djupare förståelse för de uppmärksammade rymningar/avvikelser från hemmen och ungdomars involvering i den grovt organiserade brottsligheten genom att kartlägga och analysera tillvägagångssätt och trender.

⁷ Se bland annat <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/oseriosa-foretag-tjanar-miljoner-pa-att-placera-barn> och <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/hvb-hemmen-slar-larm-vi-kan-inte-stoppa-rymningar>

1.4 Frågeställningar

De frågeställningar som valts ut för att genomföra kartläggningen och analysen är följande:

1. Finns det SiS- och HVB-hem varifrån rymningar/avvikelser kopplade till grova brott sker mer frekvent?
2. Vilka kopplingar finns mellan SiS- och HVB-hem och kriminalitet?
3. Hur varaktig är en ungdoms rymning/avvikelse och hur långt från placeringsorten anträffas de?
4. Sker brotten de förrymda/avvikna ungdomarna begår i närheten av deras folkbokföringsadress?

1.5 Metod och avgränsningar

Inhämtning av data, förutom från Polismyndighetens system, har skett från IVO och Bolagsverket. Ett flertal analysmetoder har använts för att kunna kartlägga relationer, tillvägagångssätt och mönster för att besvara rapportens frågeställningar. Studien har omfattat rymningar/avvikelser under år 2023 för barn och ungdomar i åldern 11-21 år och kopplingar till grova brott. Vidare har ett urval av HVB-hem studerats i syfte att utröna eventuella kopplingar till kriminella aktörer.

1.7 Felkällor

Kontrollen över vilka HVB-hem som finns, hur många som är placerade samt hur många som avviker eller rymmer är bristfällig. Bilden är något bättre för SiS-institutionerna, men inte tillfredsställande där heller.

Data från IVO är inte uppdaterad och kan visa fel på HVB-hemmets namn, var de geografiskt befinner sig samt om de är aktiva eller inaktiva. Anmälningspliktiga kommunala verksamheter har plikt att anmäla nya verksamheter till IVO, men inte att anmäla ändringar.

Det finns ingen tillgängliga data vad gäller antalet rymningar/avvikelser från SiS- och HVB-hem. SiS kan inte delge Polismyndigheten en lista med individer som rymt/avvikit med hänvisning till sekretesslagstiftningen. Placeringar vid HVB-hem sker via kommunens socialnämnd vilket gör att data är spridd på 290 olika kommuner. Därför har data gällande rymningar/avvikelser inhämtats via Polismyndighetens egna register över efterlysta och omhändertagna personer. Det finns felkällor även i detta sammanhang såsom felaktigheter i det som registrerats.

Då det inte finns någon jämförelseperiod eller tidigare gjorda studier samt att inhämtningsperioden endast är 12 månader så bygger slutsatserna i denna rapport på kvalitativa data vilket innebär att tillförlitligheten är något lägre.

1.6 Begrepp och definitioner

Kriminella aktörer

Med kriminella aktörer i denna rapport avses kriminella nätverk och kriminella individer. Det är konstaterat att kriminella aktörer har etablerat HVB-hem i Sverige. Gemensamt för samtliga kriminella aktörer i detta sammanhang är att de består av en begränsad och definierad grupp kriminella individer och att de ägnar sig åt illegal verksamhet i kombination med legal verksamhet.

Rymning/avvikelse

Det finns ingen entydig definition av vad en rymning eller avvikelse är men det gemensamma i begreppen är att individen olovligen är frånvarande från sin placering. I Sverige är det heller inte straffbart⁸ att rymma eller avvika från sin verkställighet. Vad en rymning eller avvikelse är uppfattas och beskrivs på olika sätt beroende på i vilken kontext rymningen/avvikelsen har skett.

2 Resultat rymningar/avvikelser och kopplingar till grova brott

I detta avsnitt redogörs för de resultat som studien påvisar. Inledningsvis beskrivs det antal rymningar/avvikelser som skett, varaktigheten samt kopplingarna till grova brott.

2.1 Rymningar/avvikelser

Under perioden år 2023 registrerades 2 865 efterlysningar för individer mellan 11–21 år. Av dessa hade 1 803 rymningar/avvikelser skett från ett HVB-hem, 304 från ett SiS-hem och resterande 758 från andra typer av vårdformer⁹. Totalt ingår 1 182 individer i materialet, där den som förekommer oftast har efterlysts 23 gånger. I genomsnitt rymde/avvek en individ 2,4 gånger under angiven tidsperiod. Ca 7 procent (82 ungdomar) av de som rymde/avvek misstänktes för grova brott under 2023.

⁸ Undantag: Om brott av krigsmän 21 kap. 7 § BrB Avviker eller uteblir en krigsman olovligen från tjänstgöringen, skall dömas till rymning till böter eller fängelse i högst 2 år.

⁹ Antingen familjehem, jourhem, vård i hemmet, behandlingshem, skyddat boende, träningsboenden och stödboenden eller varit föremål för handräckning.

Totalt sett sker flest rymningar/avvikelser från HVB-hem. Det beror sannolikt på att fler ungdomar är placerade på HVB-hem samt att HVB-hem är olåsta vårdanläggningar till skillnad från SiS-hem, vars vårdplatser är låsta för placerade ungdomar som begått eller är misstänkta för grova brott eller avtjänar sluten ungdomsvård.

Antalet rymningar/avvikelser bedöms vara relativt jämt fördelade under hela året. Möjligen finns en viss tendens till fler antal rymningar/avvikelser under de varmare månaderna på året. I oktober 2023 låg rymningar/avvikelser något högre än förväntat vilket det kan ha samband med den konflikt som rådde i de kriminella våldsdrivande miljöerna under samma tid, men den bedömningen är inte bekräftad.

2.1.1 Varaktighet för rymning/avvikelse

Varaktigheten för en rymning/avvikelse varierar beroende på om rymningen/avvikelsen skett från ett SiS- eller HVB-hem.

Tabell 1; Rymningens/avvikelsens varaktighet i dagar.

Mått	SiS	HVB
Medelvärde	17	7
Median	7	2
Min	0	0
Max	162	251

I genomsnitt varar en rymning/avvikelse från ett SiS-hem i 17 dagar, medan samma siffra från ett HVB-hem är 7 dagar. Vad detta beror på är oklart, men det kan antas att ungdomar som är placerade på ett SiS-hem möjligen är mer erfarna än ungdomar placerade på ett HVB-hem.

Avståndet som den förrymde/avvikna har färdats från SiS- eller HVB-hem varierar likaså till det att hen anträffas.

Cirka 39 procent av alla SiS- och HVB-hem anmälde rymningar/avvikelser under aktuell period. De SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser redovisas i nedanstående tabell:

Tabell 3; SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser.

Namn	Antal anmälda rymningar/avvikelser
HVB Lilla Torp	63
SiS ungdomshem Ljungbacken	45
SiS ungdomshem Margretelund	40
HVB Sörby	34
SiS ungdomshem Långanäs	32
HVB Gärdsjö	31
HVB Risingegården	30
HVB Villa Svanholmen	25
HVB EQ Forsen	23
HVB Active Rundelsgatan	22

Det stora antalet rymningar/avvikelser sker från såväl SiS- som HVB-hem. Trots att SiS-hem har större säkerhetsnivå med låsta avdelningar, så finns det tre SiS-hem representerade bland de fem vårdhem där flest rymningar/avvikelser sker.

2.1.2 Rymningar/avvikelser kopplade till grova brott

De 82 ungdomar som suttit placerade på ett SiS- eller HVB-hem och varit misstänkta för grova brott har rymt/avvikit sammanlagt 169 gånger. Rymningarna/avvikelserna har skett från 79 olika SiS- och HVB-hem. De SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser kopplade till ungdomar som är misstänkta för grova brott redovisas i nedanstående tabell:

Tabell 4; SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser kopplade till ungdomar som är misstänkta för grovt brott.

Namn	Antal anmälda rymningar/avvikelser
SiS ungdomshem Nereby	8
HVB Russinbackens behandlingshem	8
SiS ungdomshem Fagared	5
HVB Staple Ungdomshem	4
HVB Carpe Diem i Mälardalen AB	4
HVB Fristad Örkälla Gärd Behandlingshem	4
SiS ungdomshem Margretelund	4
HVB Torpvillan	3
HVB Solgläntans behandlingshem	3
HVB Vintergården	3

Den brottslighet som förrymda/avvikna ungdomar gjorde sig skyldig till var vapenbrott, brandattacker, olovlig hantering av explosiva varor samt ej fullbordade mord.

Kategorin *Vapenbrott* som innefattar alla former av brott där ett skjutvapen varit involverat, dvs allt från mord med skjutvapen inklusive försök, förberedelse, stämpling och anstiftan till vapenbrott. Båda kategorierna *Brandattack* och *Explosiva varor* inkluderar försök, förberedelse, stämpling och anstiftan till mordbrand och allmänfarlig ödeläggelse. Kategorin *Mord, ej fullbordat* involverar försök, förberedelse, stämpling och anstiftan till mord.

Tabell 5; Brottskategorier som ungdomarna som rymt/avvikit misstänkts för.

Typ av brott	Antal
Skjutvapen	79
Brandattack	17
Explosiva varor	8
Mord, ej fullbordat	5

Under år 2023 tenderar rymningar/avvikelser vara relativt jämt fördelat över året. En viss ökning kan skönjas under sensvåren och sommaren.

Tabell 6; Tidslinje 2023 över antalet rymningar/avvikelser (rosa) och antal grova brott (blått).

Antalet grova brott enligt rapportens definition verkar inte ha haft någon större påverkan på antalet rymningar/avvikelser, möjligen finns en viss ökning av antalet rymningar/avvikelser under slutet av september och oktober månad, vilket sammanfaller med ett ökat antal grova brott.

2.1.3 Avstånd och tid mellan rymning/avvikelse och grovt brott

Avståndet mellan rymning/avvikelse skiljer sig åt mellan SiS- och HVB-hem. En ungdom som rymmer/avviker från ett SiS-hem anträffas i genomsnitt 307 kilometer från SiS-hemmet. Samma siffra för en rymning/avvikelse från ett HVB-hem är 199 kilometer. Möjligen beror detta på att SiS-hemmen är lokaliserade på mer geografiskt avlägsna platser eller att ungdomen placeras på annan plats än där denne har sin hemvist. Vid placeringsval av HVB-hem har troligen ungdomen själv mycket att säga till om och valet kan då bli geografiskt närmare sin hemvist.

Tabell 2; Avstånd mellan placeringsort och anträffandeplats i km.

Mått	SiS	HVB
Medelvärde	307	199
Median	344	125
Min	36	0,01
Max	1 077	804

Ungdomar som rymt/avvikit från SiS-hem tenderar att uppehålla sig längre bort från placeringsorten än de som rymt/avvikit från HVB-hem, 307 respektive 199 km.

Det kan konstateras att 33 procent (27 ungdomar) av de sammanlagt 82 ungdomarna först rymt/avvikit och sedan begått ett grovt brott. Tiden mellan att

en ungdom rymmer/avviker och att de sedermera blir misstänkta för ett grovt brott presenteras i nedanstående tabell:

Tabell 7; Rymningens/avvikelsens varaktighet i antal dagar.

Mått	Tid mellan rymning/avvikelse och brott
Medel	14,8
Median	14,5
Min	2
Max	135

Det varierar stort vad gäller tiden från rymning/avvikelse till dess att ungdomarna blir misstänkta för nya brott under den olovliga frånvaron men medelvärdet är att det löper drygt två veckor innan misstanke om nytt brott uppstår.

Avstånden mellan anträffandeplats och brottsplats, anträffandeplats och folkbokföringsadress samt folkbokföringsadress och brottsplats har beräknats för dessa 27 ungdomar.

Tabell 8; Avstånd mellan anträffandeplats, brott och folkbokföring i km.

Mått	Anträffandeplats och brottsplats	Folkbokföring och brottsplats	Anträffandeplats och folkbokföring
Medel	42	145	150
Median	6	106	141
Min	0,2	2,2	2,5
Max	354	387	386

Medelvärdet avseende det kortaste avståndet är mellan anträffandeplats och brottsplats varierar stort. Medelvärdet mellan övriga uppmätta avstånd är skillnaden endast 5 km. Vid en analys av medianvärdet framträder en annan bild och resultatet över avstånd mellan folkbokföringsadress och brottsplats stämmer då överens med tesen att brott begås i en miljö man känner till.

Dessa 27 ungdomar har totalt rymt/avvikit 59 gånger och har efter den senaste rymningen/avvikelsen misstänkts sammanlagt 40 grova brott. Rymningarna/avvikelserna har skett från 38 olika SiS- och HVB-hem. SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser kopplade till ungdomar som är begått grova brott redovisas i nedanstående tabell:

Tabell 9; SiS- och HVB-hem som anmält flest rymningar/avvikelser kopplade till ungdomar som efter rymning/avvikelse misstänkts för ett eller flera grova brott.

Namn	Antal anmälda rymningar/avvikelser
SiS ungdomshem Nereby	4
HVB Staple Ungdomshem	3
HVB Vintergården	3
HVB Carpe Diem i Mälardalen AB	2
HVB Rasmus	2
HVB Russinbackens behandlingshem	2
HVB Meby behandlingshem Bävsnäs	2
SiS ungdomshem Brättegården	2
SiS ungdomshem Fagared	2
HVB Mellby Gärd	2

3 Resultat HVB-bolag och kopplingar till kriminella aktörer och brottslighet

I detta avsnitt presenteras resultatet av en analys av ett urval av HVB-hem i Sverige och eventuella kopplingar¹⁰ till kriminella aktörer och brottslighet. Kopplingarna avser såväl ägare som anställda. Urvalet består av 18 HVB-hem spridda i mellersta, västra och södra Sverige.

Tabell 10; Sammanställning över HVB-hem

Bolag	Omsättning/milj	Anställda	Kopplingar till kriminella aktörer/brottslighet
Bolag 1	1,1	10-19	Kopplingar till kriminella aktörer, narkotikabrottslighet, ekonomisk brottslighet samt sanktionsbrott.
Bolag 2	16,3	20-49	Kopplingar till kriminella individer och ekonomisk brottslighet.
Bolag 3	17	10-19	Kopplingar till kriminella individer och ekonomisk brottslighet.
Bolag 4	0,86	Uppgift saknas	Kopplingar till ekonomisk brottslighet och våldsbrottslighet.
Bolag 5	69	68	Kopplingar till ekonomisk brottslighet och narkotikabrottslighet.
Bolag 6	1,1	10-19	Kopplingar till narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.

¹⁰ Med kopplingar avses direkta eller indirekta relationer med kriminella aktörer som ägnar sig åt grova brott.

Bolag 7	9,6	5-9	Kopplingar till narkotika- och vapenbrottslighet och ekonomisk brottslighet.
Bolag 8	26,3	10-19	Kopplingar till kriminella individer, narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.
Bolag 9	26,3	20-49	Kopplingar till kriminella individer, narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.
Bolag 10	22,7	20-49	Kopplingar till kriminella individer, ekonomisk brottslighet.
Bolag 11	5,9	20-49	Kopplingar till ekonomisk brottslighet.
Bolag 12	4,7	10-19	Kopplingar till kriminella individer, ekonomisk brottslighet, våldsbrottslighet, narkotikabrottslighet.
Bolag 13	6	5-9	Kopplingar till kriminella individer, ekonomisk brottslighet, våldsbrottslighet, narkotikabrottslighet.
Bolag 14	Uppgift saknas	5-9	Kopplingar till kriminella individer, ekonomisk brottslighet, narkotikabrottslighet.
Bolag 15	11	10-19	Kopplingar till kriminella individer, ekonomisk brottslighet, narkotikabrottslighet, människohandel.
Bolag 16	126	5-9	Kopplingar till narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.
Bolag 17	16	10-19	Kopplingar till narkotikabrottslighet och ekonomisk brottslighet.
Bolag 18	24	20-49	Kopplingar till kriminella individer.

Den ekonomiska statusen i bolagen varierar stort. Det framkommer att ca 70 procent har mellan 10-40 anställda i bolaget. Spannet i omsättningen är mycket stort från det bolag som omsätter minst 0.9 milj kronor till det bolag som omsätter mest 126 milj kronor. Medelvärde på omsättningen är 23 milj kronor.¹¹ Det finns ingen samband mellan omsättningen och storleken på bolaget/antalet anställda. Det bolag som har störst omsättning, 126 milj kronor, har endast 5-9 anställda medan ett bolag som har 5.9 milj kronor i omsättning har mellan 20-40 anställda.

Ägarförhållandena kan delas i två former. Nästan hälften av bolagen drivs av två personer som är närstående såsom makar, syskon eller förälder/barn. Den andra hälften drivs av personer där relationerna är yrkesmässiga.

¹¹ Det saknas uppgifter på omsättningen på ett av bolagen.

Samtliga ägare har kopplingar till kriminella aktörer och brottslighet. Alla bolag utom ett, 95 procent, har kopplingar till ekonomisk brottslighet. 60 procent har kopplingar till kriminella individer som antingen ingår i ett kriminellt nätverk eller är dömda för brott. I majoriteten av fallen rör det sig om narkotikabrott. I några enstaka fall förekommer vapenbrott, våldsbrott och människohandel.

4 Slutsats och bedömning

I detta avslutande kapitel föredras de slutsatser som kan dras utifrån den analyserade datan för att besvara rapportens frågeställningar.

1. Studien visar att det finns SiS- och HVB-hem där rymningar/avvikelser är mer frekvent förekommande. Trots att SiS-hem har större säkerhetsnivå med låsta avdelningar, så finns det tre SiS-hem representerade bland de fem vårdhem där flest rymningar/avvikelser sker.
2. Det finns kopplingar mellan både ägare och anställda på HVB-hem till kriminella aktörer som ägnar sig åt narkotika-, vapen- och våldsbrott samt ekonomisk brottslighet.
3. Medelvärdet på den olovliga frånvaron från SiS-hem varar i regel längre än den från HVB-hem, 17 respektive 7 dagar. Samma förhållande gäller även avståndet från placeringsorten och platsen där den förrymde/avvikande påträffas dvs. att de som rymt/avvikit från SiS-hem påträffas längre från placeringsorten än de som rymt avvikit från HVB-hem, 307 respektive 199 km från placeringsorten.
4. Av de ungdomar som rymt/avvikit har 60 procent misstänkts för grova brott under den olovliga frånvaron. Studien visar att de som rymmer/avviker generellt återvänder till sin hemmiljö och begår nya brott i närheten av sin folkbokföringsadress.

Bedömningen är att det är

- *sannolikt* att den grovt organiserade brottsligheten etablerat sig på HVB-marknaden.
- *sannolikt* att kriminella individer har anställning på HVB-hem
- *sannolikt* att ungdomar som rymmer/avviker fortsättningsvis kommer att misstänkas för grov brottslighet

- *sannolikt* att myndigheterna dels brister i kontrollen över vilka som får tillstånd att etablera eller förvärva HVB-hem, dels saknar förutsättningar för att bedriva en tillräckligt bra kontrollverksamhet
- *möjligt* att personal är involverade i rekryteringen till den grova organiserade brottsligheten och möjliggörandet av rymningar/avvikelser från SiS- och HVB-hem.

Sannolikt innebär att det finns starka belägg, eller flera måttliga och svaga belägg som tillsammans motsvarar starka belägg, som i huvudsak stödjer varandra och pekar på att slutsatsen kan motiveras utifrån dem. Mindre förekomst av motstridiga eller källkritiskt osäkra belägg finns i materialet.

Möjligt innebär att det finns svaga belägg, eller flera mycket svaga belägg som tillsammans motsvarar svaga belägg, som i mindre omfattning stödjer varandra och pekar på att slutsatsen kan motiveras utifrån dem. Större förekomst av motstridiga eller källkritiskt osäkra belägg finns i materialet.